

Motion till riksdagen 2009/10:Ju6

av **Lena Olsson m.fl. (v, s, mp)**
med anledning av prop. 2009/10:135

En ny fängelse- och häkteslagstiftning

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att restriktioner eller inskränkningar som motiveras av händelser på anstalter för män inte ska tillämpas på kvinnliga interner.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort de särskilda villkoren för långtidsdömda.
3. Riksdagen avslår förslaget om att införa besöksrum i fängelser och häkten där besökare och intagna hålls fysiskt åtskilda.
4. Riksdagen beslutar att den föreslagna lagregleringen av kvalifikationstid för permission inte ska gälla intagna på öppna anstalter.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genomföra häktesutredningens förslag om prövning av restriktioner i häkten.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur en särskild högskoleutbildning för kriminalvårdare kan skapas.

2 Inledning

Medan regeringen fokuserat nästan uteslutande på fler poliser och hårdare straff har resten av rättskedjan utsatts för ett hårt tryck. Regeringen har under hela mandatperioden stått passiv inför larmrapporterna om den ekonomiska krisen inom kriminalvården. I det senaste budgetunderlaget kan man läsa om hur nödvändig ut- och ombyggnad har fått bromsas och att i stort sett allt utvecklingsarbete som inte rör säkerhet har avstannat. Man har fått dra åt svångremmen rejält. Trycket på kriminalvården har varit stort när antalet

Fel! Okänt namn på

intagna ökar, till stor del som en följd av regeringens egen politik. Beläggningen på anstalter och häkten ligger på en alltför hög nivå för att man ska kunna utföra ett tillräckligt bra arbete med det som är och bör vara huvuduppgiften: att förhindra att de intagna begår nya brott i framtiden.

Grunden till regeringens förslag är Kriminalvårdskommitténs betänkande Framtidens kriminalvård (SOU 2005:54). Baserat på utredningen genomförde vi, de rödgröna, under förra mandatperioden reformer för förbättrad utslussning för att på ett bättre sätt förbereda de intagna för livet efter strafftiden. Vi införde möjligheter till utökad frigång, vistelse i halvvägshus samt vårdvistelse som innebar större möjligheter att få hjälp med missbruksproblem. Regeringen slutför nu behandlingen av utredningens förslag. Regeringens förslag grundas även på utredningen Ny häkteslag (SOU 2006:71).

Även om regeringen i sitt förslag till ny fängelse- och häkteslagstiftning har några bra förslag för att förbättra rehabiliteringen och samverka med myndigheter utanför kriminalvården så är det tydligt att man lagt störst vikt vid ökad säkerhet. Detta är självklart en viktig fråga och vi är t.ex. positiva till regeringens förslag om fordonskontroller och större möjlighet att avhysa obehöriga personer, men säkerhetstänkandet får inte gå så långt att arbetet med vård, rehabilitering och återanpassning motverkas. Klimatet på häkten och anstalter påverkas negativt, vilket i sig utgör en säkerhetsrisk både för intagna och anställda.

Vi vill även särskilt understryka den bedömning som redovisas i Justitieutskottets rapport "Uppföljning av kvinnor intagna i kriminalvården" (2009), nämligen att säkerhetshöjande insatser alltid måste ställas i relation till de inskränkningar som de medför för de intagna kvinnorna i grupp och på individnivå. Säkerhetsbetingade åtgärder får aldrig bli större än vad som är nödvändigt på respektive anstalt eller avdelning och heller inte för den enskilde.

Utskottet konstaterade att förhållandena skiljer sig åt mellan kvinno- och mansanstalterna när det gäller t.ex. våld och hot mot medintagna och personal, upplopp, gängbildningar samt rymningar. Klimatet på kvinnoanstalterna är lugnare. Trots det har det inte gjorts någon åtskillnad i hur regler som tillkommit för att främja ökad säkerhet har tillämpats. Detta har fått till följd att omotiverade restriktioner och inskränkningar tillämpas på kvinnoanstalterna.

Proportionalitetsprincipen måste framöver få genomslag på så sätt att kvinnor intagna i anstalt inte beläggs med restriktioner eller inskränkningar som motiveras av händelser av ordningsstörning eller säkerhetsrisker som uppstått på anstalter för män. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I denna motion tar vi bl.a. upp de av regeringens nya förslag som vi anser motverkar kriminalvårdens syfte.

3 Särskilda villkor för långtidsdömda

Utredningen som ligger till grund för regeringens förslag till ny lagstiftning föreslog att man ska ta bort de särskilda villkoren för långtidsdömda. Rege-

ringen vill dock behålla dem. Det handlar om att de som är dömda till fängelse i minst fyra år har särskilda villkor när det gäller anstaltsplacering, permission och utslussning. Man kan även införa detta för dem som är dömda till fängelse i minst två år om det finns särskilda skäl. Regeringen motiverar detta med att ett särskilt samhällsskydd behövs när personer gjort sig skyldiga till grova brott.

Precis som utredningen föreslog så anser vi att särskilda säkerhetsvillkor ska ställas upp efter en individuell bedömning och att det inte behövs särskilda regler grundade på strafftider. I en rapport från kriminalvården (Långtidsdömdas verkställighet från 2002) slås fast att många långtidsdömda på grund av dessa regler blir kvar på anstalter med hög säkerhet trots att det inte längre finns behov av det. Onödigt hög säkerhet är kostnadsdrivande och motverkar återanpassning och därför bör de särskilda villkoren för långtidsdömda tas bort. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Besök genom glasruta

Att intagna i kriminalvården måste få behålla kontakt med familj, släkt och vänner under verkställigheten är självklart. Det gynnar knappast en återanpassning att intagna skärs av från sitt vanliga liv. En viktig del i detta är möjligheten att ta emot besök. Regeringen vill nu begränsa dessa kontakter genom att införa möjligheten att hänvisa besöken till rum där intagna och besökare hålls fysiskt åtskilda, t.ex. genom en glasruta. Detta gäller både häkten och fängelser. Vi och flera remissinstanser, bl.a. Seko, anser att detta är alltför långtgående och riskerar att försämra klimatet inom kriminalvården genom att det påverkar de intagna mycket negativt. Motivet till förslaget är att man vill omöjliggöra överlämnandet av otillåtna föremål. Detta problem måste man dock kunna arbeta med bl.a. genom visitationer. Förslaget står inte i proportion till de konsekvenser det innebär. Riksdagen bör alltså avslå förslaget om att införa besöksrum i fängelset och häkten där besökare och intagna hålls fysiskt åtskilda.

5 Kvalifikationstid för permission

Regeringen vill lagreglera hur lång strafftid en intagen ska ha verkställt innan en permission kan komma i fråga. Förslaget utgår från praxis för intagna på slutna anstalter, nämligen ett minimum på minst en fjärdedel av strafftiden, dock minst två månader. Problemet med förslaget är att detta innebär en skärpning av villkoren för många intagna på öppna anstalter. Där ligger praxis i dag på en kvalifikationstid på en månad vid straff upp till sex månader, två månader vid straff mellan sex och tolv månader och tre månader vid straff mellan ett och två år. Först vid straff över två år uppnår man krav på en fjärdedel av strafftiden. Att skärpa villkoren för permissioner på öppna anstalter

Fel! Okänt namn på

anser vi är omotiverat. Intagna på öppna anstalter är placerade där just eftersom de inte bedöms innebära en hög säkerhetsrisk. Att regeringen skärper villkoren för dessa intagna berörs inte över huvud taget i propositionen. Den föreslagna lagregleringen av kvalifikationstid för permission bör inte gälla intagna på öppna anstalter. Detta bör riksdagen besluta.

6 Restriktioner i häkten

Sverige har fått kritik av Europarådets kommitté för förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling (CPT) för förhållandena på och lagstiftningen kring de svenska häktena.

Ett område där kritiken varit mycket stark gäller de restriktioner som åklagare utfärdar i samband med häktningen. Dessa anses ofta vara slentrianmässiga, och i mycket stor utsträckning handlar det om fullständiga restriktioner. I häktesutredningen föreslogs att åklagaren i samband med häktningsförhandlingen ska begära tingsrättens tillstånd för och motivera varje enskild restriktion som han eller hon vill ålägga den häktade. Dessa förslag välkomnades av många remissinstanser som såg dem som nödvändiga för att leva upp till de krav som ställts på Sverige. I dag gäller att restriktioner endast kan prövas om den häktade själv begär det, vilket sällan sker.

Regeringen väljer trots detta att inte genomföra förslagen. De menar att utredningsförslaget inte medför någon stor eller principiell ändring. Detta uttalande är häpnadsväckande eftersom utredningens förslag faktiskt innebär att man helt skiftade perspektiv i fråga om vem som ska ta initiativ till en omprövning. Häktesutredningens förslag om prövning av restriktioner i häkten bör genomföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Personalutbildning

Personalen är kriminalvårdens viktigaste resurs. Arbetet för en kriminalvårdare är mycket krävande och innehåller moment som borde förutsätta lång och krävande utbildning. En kriminalvårdare ska klara kontaktmannaskap, repressiva åtgärder samt motivering av hårt kriminellt belastade personer och personer med grava missbruksproblem på en och samma gång. Det finns i dag ingen relevant utbildning att tillgå utöver den som Kriminalvården själv erbjuder. Att Kriminalvården ska utbilda sin egen arbetskraft skapar problem eftersom verksamheten då får skötas av vikarier i stor utsträckning. Det är ingen bra utgångspunkt.

Ett så krävande yrke kräver en vidare utbildning än vad som kan erbjudas inom Kriminalvårdens egen försorg. En särskild utbildning skulle uppvärdera vårdaryrket. De problem som uppstår när vårdaryrket ofta ses som ett genomgångsycke skulle minska. En möjlighet skulle kunna vara att skapa en särskild inriktning inom socialhögskolans regi under rubriken socialt arbete med in-

Fel! Okänt namn på

riktning på kriminalvård. Det bör alltså utredas hur en särskild högskoleutbildning för kriminalvårdare kan skapas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 26 mars 2010

Lena Olsson (v)

Alice Åström (v)

Margareta Persson (s)

Karl Gustav Abramsson (s)

Kerstin Haglö (s)

Mehmet Kaplan (mp)

Thomas Bodström (s)

Elisebeht Markström (s)

Christer Adelsbo (s)

Maryam Yazdanfar (s)